

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ

Σε όλη τη διάρκεια της Βυζαντινής εποχής, πηγή της εξουσίας και αρχηγός του κράτους ήταν ο αυτοκράτορας. Κάτω από αυτόν και τον εκπρόσωπό του -το ενδιάμεσο δηλαδή πρόσωπο ανάμεσα στον αυτοκράτορα και τις υπηρεσίες του κράτους- υπήρχε μια περίπλοκη κρατική μηχανή. Κύριο χαρακτηριστικό της κρατικής οργάνωσης της περιόδου (610-867) ήταν η στρατιωτικοποίηση της διοίκησης. Αυτή είχε ήδη ξεκινήσει από τον 6ο αιώνα και συστηματοποιήθηκε στα χρόνια του Ιουστινιανού. Σκοπός της ήταν η ενίσχυση των εξασθενημένων από τις εχθρικές επιδρομές, παραδουνάβιων κυρίως, περιοχών. Εξελίχθηκε στους χρόνους των διαδόχων του Ιουστινιανού Α' με τη δημιουργία των **εξαρχάτων** της Ιταλίας (584) και της Αφρικής (591), ενώ αποκρυσταλλώθηκε τον 8ο αιώνα με το θεσμό των θεμάτων.



Θέματα ονομάζονταν αρχικά οι κατάλογοι της κεντρικής βυζαντινής υπηρεσίας, όπου καταγράφονταν οι στρατιώτες μιας μονάδας. Στη συνέχεια, ο όρος δήλωνε την ίδια τη στρατιωτική μονάδα και την περιοχή όπου έδρευε και, τέλος, μια γεωγραφική και διοικητική ενότητα. Στη θεματική οργάνωση, ο στρατηγός κάθε θέματος συγκέντρωνε στα χέρια του τη στρατιωτική και πολιτική διοίκηση της περιοχής της δικαιοδοσίας του. Ωστόσο, οι διευρυμένες εξουσίες που είχε αναλάβει ο στρατηγός δε συνεπάγονταν ότι ασκούσε ανεξέλεγκτος την εξουσία λογοδοτώντας μόνο στον αυτοκράτορα. Οι άμεσοι υφιστάμενοί του, ο **πρωτονοτάριος του θέματος**, ο πολιτικός δηλαδή διοικητής του θέματος, ο **πραιτώρ του θέματος**, που ήταν ο θεματικός δικαστής και ο **χαρτουλάριος του θέματος**, που ήταν ο στρατολόγος του θέματος, μπορούσαν επίσης να απευθύνονται στον αυτοκράτορα για υποθέσεις του θέματος.



Τα θέματα της υπό μελέτη περιόδου (610-867), με διακυμάνσεις κατά καιρούς στην εδαφική τους έκταση, ήταν τα εξής: **Θέμα Ανατολικών, Αρμενιακών, Οψικίου, Οπιμάτων, Βουκελλαρίων, Κιβυρραιωτών, Αιγαίου Πελάγους, Θράκης, Μακεδονίας, Στρυμόνος, Ελλάδος, Κεφαλληνίας, Πελοποννήσου, Θεσσαλονίκης, Δυρραχίου, Σικελίας, Κλιμάτων-Χερσώνος και Κρήτης**. Τα θέματα υποδιαιρούνταν σε μικρότερες περιφέρειες, τις **τούρμες**, και αυτές σε άλλες μικρότερες **τα βάνδα**. Με την οργάνωση των θεμάτων καταργήθηκε σταδιακά ο χωρισμός σε **επαρχότητες** και **διοικήσεις**, που υπήρχε την προηγούμενη περίοδο, ενώ, καθώς παρείχαν στο κράτος ισχυρό στρατό στην περίοδο της μεγάλης τους ακμής, έπαιξαν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση των πολιτικών εξελίξεων.

Σχεδιάγραμμα της Κωνσταντινούπολης

